

Coordinadora
per a la Prevenció
i Denúncia de
la Tortura

www.prevenciontortura.org

LA TORTURA A L'ESTAT ESPANYOL L'ANY 2012

Per novè any consecutiu des de la Coordinadora per a la Prevenció i Denúncia de la Tortura (CPDT) presentem l'informe sobre la situació de la tortura a l'Estat espanyol. Ho fem mantenint els criteris dels informes anteriors per facilitar la comprensió de l'evolució d'aquesta problemàtica, que definim, segons l'article 1er de la Convenció de l'ONU contra la Tortura i altres penes i/o tractes inhumans o degradants, com segueix:

*“S'entendrà per tortura tot acte pel qual s'infringeix intencionadament a una persona dolors o sofriments greus, ja siguin físics o mentals, amb la finalitat d'obtenir d'ella o d'un tercer informació o una confessió, de castigar-la per un acte que hagi comès, o se sospiti que ha comès, o d'intimidat o coaccionat a aquesta persona o a altres, per qualsevol raó basada en qualsevol tipus de discriminació, quan aquests dolors siguin infringits per un funcionari públic o altra persona en l'exercici de funcions públiques, a instància seva o amb el seu consentiment”.*¹

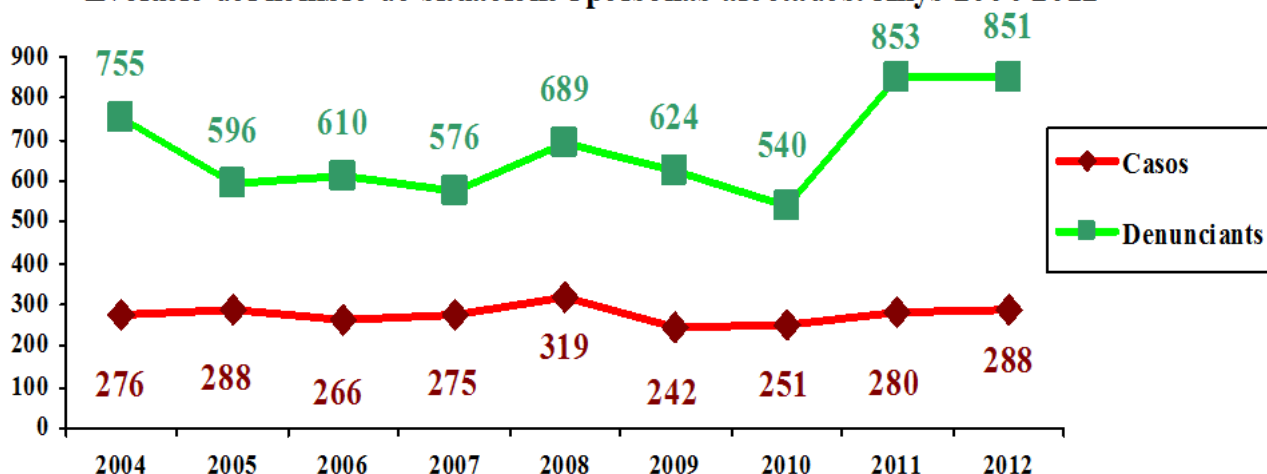
En aquest informe es recullen 288 situacions en què es van produir agressions i/o maltractaments contra 851 persones, que al nostre entendre entrarien en aquesta definició:

NOMBRE DE DENÚNCIES RECOLLIDES DURANT L'ANY 2012

CASOS (situacions)	DENUNCIANTS (persones afectades)
288	851

Aquestes xifres no coincidirán amb el nombre de causes penals obertes per tortura i/o maltractaments, ja que una mateixa denúncia pot donar lloc a una o a diverses causes, depenent de les circumstàncies. Com en anys anteriors, no s'han tingut en compte aquells casos denunciats els quals es conegueren durant l'any 2011. Alguns casos han estat exclosos per petició dels agredits, altres perquè la informació rebuda és insuficient o no estava prou contrastada. També cal tenir en compte que un nombre de casos de tortura i/o agressions de les Forces i Cossos de Seguretat de l'Estat (FCSE) o Funcionaris d'Institucions Penitenciàries (FIIPP) no es denuncien mai, ni davant dels tribunals de justícia ni davant de cap altra instància, pública o privada, especialment per part de col·lectius com el de les persones migrants i/o preses.

Evolució del nombre de situacions i persones afectades. Anys 2004-2012

Com observem en la gràfica, en aquest informe es mantenen tant el nombre de persones afectades com el de casos respecte a l'any anterior. A més, també es manté la tendència observada en anys anteriors de no denun-

¹ Convenció de les Nacions Unides contra la tortura i altres tractes o penes cruels, inhumanes o degradants. Aprovada pel Plenari de les Nacions Unides el 10 de desembre de 1984. Ratificada per l'Estat espanyol, va entrar en vigor a Espanya l'octubre de 1987.

ciar les agressions sofertes per part de les persones que participen en diferents mobilitzacions socials. Això es deu, segons molts dels testimonis rebuts, a la por a veure's implicats en contradenuncies per part dels agents de policia i per desconfiança cap als òrgans encarregats d'investigar les agressions. Per aquest motiu cal insistir que aquest informe no recull la totalitat de les denúncies per tortura i/o maltractaments, sinó només aquelles que, complint els requisits abans indicats, han estat conegudes per col·lectius membres de la CPDT. Amb total seguretat, com ja ha passat amb els informes anteriors, les xifres que aquí s'ofereixen, augmentaran amb el pas del temps.

A l'hora d'interpretar les taules i gràfics d'aquest informe s'ha de tenir en compte que es refereixen únicament a les dades en poder dels col·lectius que formen part de la CPDT, és a dir, una part de la realitat que creiem que és significativa, però que ens és impossible quantificar quina proporció del total significa. En aquestes taules explicarem la pràctica de la tortura a l'Estat espanyol atenent a diferents criteris:

1. En quines comunitats autònomes o nacions es practica la tortura
2. Les característiques de les persones que han sigut víctimes de la tortura
3. Els Cossos de Seguretat de l'Estat que han practicat la tortura

Tanmateix, els totals que apareixeran al final d'aquests quadres no sempre coincidiran, per qüestions tècniques i estadístiques que s'aniran indicant en cada circumstància.

Nació i/o comunitat autònoma on es va produir l'agressió

Territori	Situacions	P. afectades
Andalusia	42	97
Aragó	11	31
Astúries	7	20
Cantàbria	0	0
Castella La Manxa	3	3
Castella i Lleó	14	17
Ceuta	4	6
Euskal Herria	29	68
Extremadura	5	7
Galiza	24	31
Illes Canàries	7	12
La Rioja	3	8
Madrid	49	278
Melilla	1	20
Múrcia	5	12
Països Catalans	87	244

Països Catalans

Catalunya	53	141
Illes Balears	5	8
País Valencià	29	95

Analitzant aquest quadre veiem que els casos i denunciants totals no coincideixen amb els presentats a la taula inicial. Això és així perquè cal tenir en compte que, en diversos casos, les agressions denunciades s'han produït en diferents localitzacions; situació aquesta que es dona, sobretot, en els casos de persones detingudes sota règim d'incomunicació i que, havent estat detingudes per agents de la Guàrdia Civil i Cos Nacional de Policia en una comunitat, immediatament o poc després, van ser traslladades a les dependències d'aquests cossos a Madrid per ser interrogats i posats a disposició de l'Audiència Nacional. L'any 2012 hem conegut 3 denúncies que compleixen aquesta circumstància, afectant a 3 persones detingudes a Euskal Herria i que van denunciar que el maltractament es va produir tant durant el trasllat com a Madrid, si bé alguna persona va denunciar el maltractament només a Madrid o només durant la detenció.

D'aquesta taula podem concloure que la tortura es practica per tota la geografia de l'Estat espanyol, encara que de forma desigual. Però aquestes dades soles poden resultar poc aclaridors si no tenim en compte el nombre d'habitants de cada nació i, per tant, la incidència real d'aquesta pràctica. Si introduïm la variable poblacional a l'hora d'analitzar les denúncies, els resultats varien sensiblement i ens presenten una realitat diferent a l'anterior:

DISTRIBUCIÓ DE LAS DENÚNCIES TENINT EN COMPTE LA POBLACIÓ

Territori	Persones afectades	Població	Denúncies x 100.000 habs.	Presència de CPDT
-----------	--------------------	----------	---------------------------	-------------------

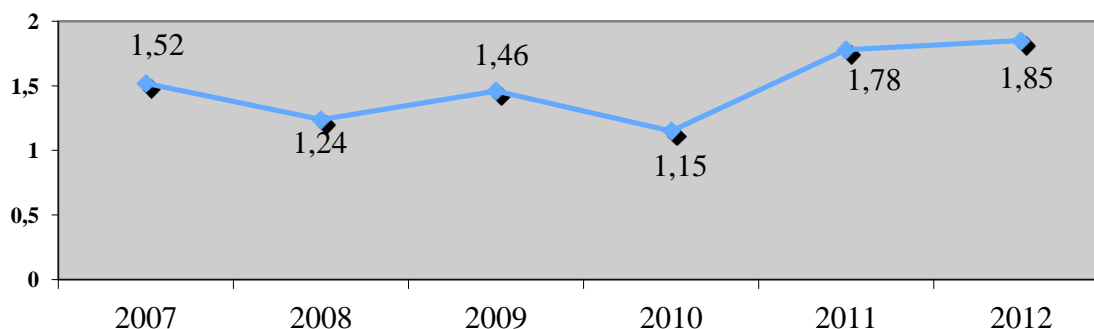
Melilla	20	78.351	25,5	No
Ceuta	6	77.374	7,75	No
Madrid	278	6.405.385	4,34	Sí
La Rioja	8	309.805	2,58	No
Euskal Herria ⁽²⁾	68	2.732.019	2,49	Sí
Aragó	31	1.309.931	2,37	Sí
Astúries	20	1.048.173	1,91	No
Tot l'Estat	851	46.116.780	1,85	--
Països Catalans	244	13367987	1,82	Sí
Andalusia	97	8.301.905	1,17	Sí
Galiza	31	2.720.243	1,14	Sí
Illes Canàries	21	2.125.977	0,99	No
Múrcia	12	1.476.957	0,81	No
Castella i Lleó	17	2.463.223	0,69	Sí
Extremadura	7	1.081.322	0,65	No
Castella La Manxa	3	2.040.555	0,15	No
Cantàbria	0	577.573	0,00	No

Xifres de l'Institut Nacional de Estadística a 1 de gener de 2012.³

Països Catalans

Territori	Persones afectades	Població	Denúncies x 100.000 habs.	Presència de CPDT
Catalunya	141	7.251.447	1,97	Sí
Illes Balears	8	1.103.237	0,73	Sí
País Valencià	95	5.013.303	1,89	Sí

Evolució de la taxa de denúncies x 100.000 habitants

Aquesta taxa de 1,85 denúncies per cent mil habitants, implica un lleu augment respecte a les dades d'anys anteriors, com podem veure en la següent gràfica:

Una altra anàlisi que podem extreure de la distribució geogràfica segons la taxa per 100.000 habitants és que la majoria de les comunitats que superen la mitjana de l'Estat tenen presència d'associacions de la CPDT, mentre que la majoria de les que queden per sota no. Aquesta dada, observat també en anys anteriors, mostra el que sembla una clara relació entre l'existència d'organitzacions de defensa dels Drets Humans actives en societats amb major nivell de lluita social i alternatives polítiques, amb l'existència d'un major nombre de denúncies per tortura i maltractaments. Al contrari, la falta de denúncies o l'escàs nombre d'elles en comunitats en què no hi ha presència de la CPDT no implica que allà no es produeixin tortures, sinó que falta el teixit social que ens permeti accedir a les persones afectades i conèixer les seves denúncies.

DISTRIBUCIÓ SEGONS CIRCUMSTÀNCIES DE LA PERSONA AGREDIDA

Són molt diversos els motius pels quals les FCSE poden detenir i agredir una persona. Per treballar amb totes aquestes circumstàncies, hem agrupat els casos denunciats en categories:

1. *Persones torturades estant detingudes en règim d'incomunicació*
2. *Persones torturades i/o agredides per participar en mobilitzacions socials*

² Suma de les poblacions de la CAV i la C. Foral de Navarra

³ <http://www.ine.es/>

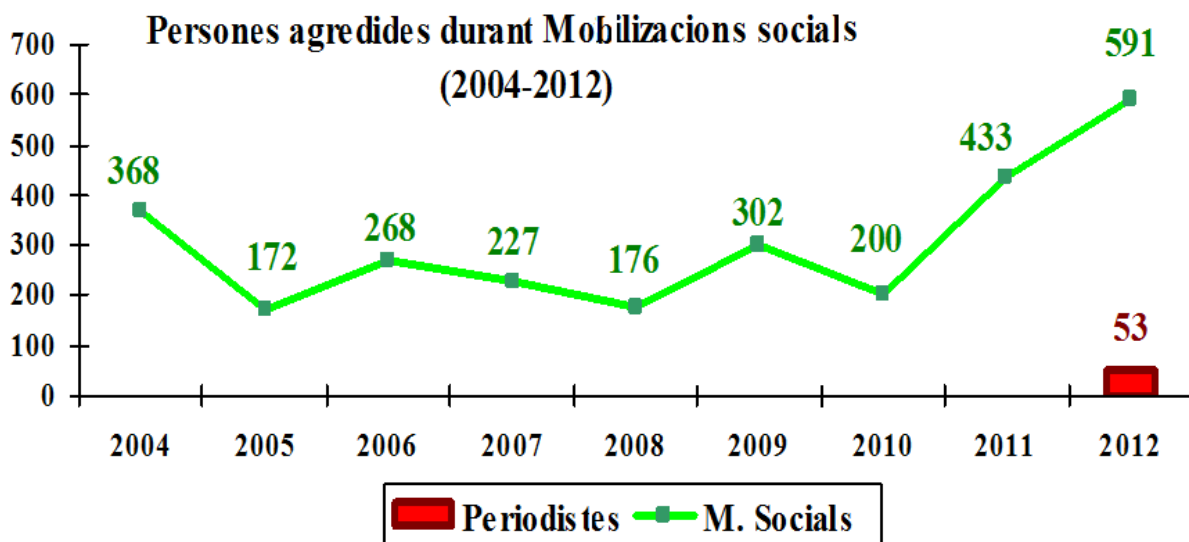
3. *Migrants*
4. *Persones preses*
5. *Menors internats en centres de menors*
6. *D'altres*

Tipus de persona agredida	Situacions	Persones afectades			Total
		Homes	Dones	No Consta	
1.- Detenció incomunicada	3	3	0	0	3
2.- Mobilitzacions socials	102	235	88	268	591
3.- Migrants	56	62	13	28	103
4.- Persones preses ⁽⁴⁾	75	74	8	0	82
5.- Persones en C. Menors	2	2	0	0	2
6.- D'altres situacions	58	66	11	0	77
		442	120		

Igual que en la taula anterior, algunes de les persones agredides poden trobar-se en dues o més d'aquestes categories. Cal tenir en compte que l'apartat 4 inclou aquelles agressions denunciades per migrants, si bé no totes les agressions que s'hi inclouen han tingut motivació racista clara i directa. L'apartat 6 ve a ser una mena de "calaix de sastre" on s'inclouen les denúncies de persones agredides en situacions diferents (controls d'alcoholèmia, activitats esportives, identificacions, etc.). Si bé no es recullen dades concretes sobre les edats de la persona agredida, si es consignen les agressions a menors d'edat per part d'agents de les FCSE, tant en els centres d'internament de menors com a fora.

En l'informe de 2012 (com ja va passar en el de 2011), observem una important reducció de les denúncies rebudes de persones detingudes en règim d'incomunicació (cosa que no impedeix que des de la CPDT seguim exigint la desaparició d'aquest règim de detenció així com de qualsevol forma d'aïllament policial i/o penitenciari). També constatem que es manté l'elevat nombre de denúncies que afecten persones migrants (un 12% del total). I el 2012, un any més, la majoria de les persones denunciants (gairebé un 69%) ho van fer després de ser agredides quan participaven de diferents mobilitzacions socials.

El gràfic de l'evolució del nombre de persones agredides durant els darrers anys és el següent:

Veiem que el nombre de persones agredides per participar de les diferents mobilitzacions socials gairebé s'ha triplicat en els dos darrers anys.

Un esment especial mereix l'elevat nombre de periodistes agredits mentre realitzaven el seu treball informatiu durant diverses mobilitzacions socials, cosa que ha passat en 23 situacions afectant a 53 persones i que des de la CPDT interpretem com un altre exemple del difícil i costós que resulta documentar les agressions policials, fins i tot pels professionals acreditats per a això..

També és obligat en aquest apartat fer referència a la mort d'Iñigo Cabacas fruit de l'impacte d'una pilota de goma i d'almenys 37 persones que el 2012 van patir lesions greus a causa també de l'impacte d'aquesta mena

⁴ Algunes persones preses van denunciar haver estat agredides per agents del CNP o de la Guàrdia Civil encarregats de la seva custòdia o trasllat entre presons.

de projectils, el que ens porta a reclamar que les FSE deixin d'utilitzar aquest material, que s'ha demostrat com a més lesiu del que les autoritats policials han defensat.

FUNCIONARIS DENUNCIATS PER TORTURA I / O MALTRACTAMENTS

Com en anteriors informes, els cossos denunciats s'han distribuït en categories, la qual cosa ens dóna el següent quadre de distribució de les denúncies:

Cos agressor	Situacions	Persones afectades		
		Homes	Dones	Total
Cos Nacional de Policia	117	201	80	514
Guardia Civil	19	19	2	61
Polícies Autònòmiques	49	113	27	155
-Ertzaintza	15	32	3	35
-Foral Navarra	2	1	0	3
-Mossos d'Esquadra	32	80	24	117
Polícies Locals	26	32	7	39
Funcionaris Presons	74	73	8	81
Centres de Menors	2	2	0	2

Una estadística interessant d'observar és la que creua les dades dels funcionaris denunciats amb els de les circumstàncies de les persones agredides, que ofereix les dades següents:

	Incom.	Mob. Soc.	Migrants	P. Preses	Altres
CNP	0	440	39	1	34
G. Civil	3	29	21	0	8
Mossos d'Esquadra	0	99	5	0	13
Ertzaintza	0	18	8	0	9
P. Foral	0	3	0	0	0
P. Local	0	2	24	0	12
F. Presons	0	0	6	80	0
Altres	0	0	0	0	2

Una dada rellevant en l'informe d'aquest any és que no hem tingut notícia de cap denúncia contra agents de les polícies autonòmiques gallega i andalusa (que si les van rebre l'any anterior), com tampoc de la canària, la valenciana o la aragonesa. Percentualment les dades són:⁵

	CNP	G. Civil	Mossos+Ertzaintza	P. locals	Altres
Incomu.	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Mob. Soc.	74,5%	4,9%	20,3%	3,9%	0,0%
Migrants	37,9%	20,4%	12,6%	23,3%	5,8%
Altres	43,6%	10,2%	28,2%	15,4%	2,6%

MORTS SOTA CUSTÒDIA, ANY 2012

En l'informe de 2012 tornem a presentar dades sobre les morts sota custòdia. Aquest any hem tingut coneixement de la mort de 64 persones quan es trobaven sota la custòdia de membres de les FCSE, funcionaris de presons o personal de centres de menors. A mode de contextualització, volem ressaltar que les morts sota custòdia són un mal endèmic a l'Estat espanyol. Segons les dades que disposem a la Coordinadora per a la Prevenció i Denúncia de la Tortura (CPDT), des del 1 de gener de 2001 fins al 31 de desembre de 2012, hem tingut constància directa de 786 morts en aquestes circumstàncies. En aquest sentit, considerem especialment preocupant la situació del Sistema Penitenciari a l'Estat espanyol: 507 de les 786 morts conegudes per la CPDT (és a dir, un 64'5%) van ocórrer en presons. Les dades presentades són:

Cos de custòdia	Morts
F. Presons	42
Centre Menors	2
CNP	7
G. Civil	2
P. Local	3
Ertzaintza	3
Mossos d'Esquadra	5

⁵ La intervenció conjunta de diversos cossos policials en algunes actuacions suposa que la suma de les dades parcials no coincideixin amb les dades totals. Els percentatges s'han obtingut sobre el total de persones afectades, incloses les duplicitats.

Fins aquí un breu resum de les dades que, més àmpliament, es poden trobar en l'informe complet consultable al web de la CPDT:

<http://www.prevenciontortura.org/>

Barcelona, 3 de maig de 2012

LA COORDINADORA PER A LA PREVENCIÓ I DENÚNCIA DE LA TORTURA ESTÀ FORMADA PER:

Acció dels Cristians per l'Abolició de la Tortura (ACAT) / Alerta Solidària / Asociación APOYO / Asociación EXIL / Associació Catalana per la Defensa dels Drets Humans / Associação Contra a Exclusão pelo Desenvolvimento / Asociación Concepción Arenal / Asociación Contra la Tortura / Asociación para la Defensa de los Derechos de la Infancia / Asociación Libre de Abogados / Associació Memòria Contra la Tortura / Asociación Pro Derechos Humanos de Andalucía (APDH-A) / Asociación de Solidaridad y Apoyo a los Presos de Aragón (ASAPA) / Behatokia (Observación Vasco de Derechos Humanos – Euskal Herriko Giza Eskubideen) / Centro de Asesoría y Estudios Sociales (CAES) / Campaña por el cierre de los CIEs / Centro de Documentación Contra la Tortura (CDDT) / Comissió de Defensa de l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Barcelona / Comissió de Defensa de l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Girona / Comissió de Drets Humans de l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Balears / Comité Anti-Sida de Lugo / Coordinadora Contra la Marginalització de Cornellà / Coordinadora de Barrios de Madrid / Coordinadora Estatal de Solidaridad con las Personas Presas / Esculca (Observatório para a defesa dos direitos e liberdades) / Eskubideak (Euskal Abokatuen Elkarte) / Etxerat (Euskal Errepresaliatu Politikoen Elkarte) / Federación de Asociaciones de Loita contra a Droga / Federación Enlace / Grupo 17 de Marzo, Sociedad Andaluza de Juristas para la defensa de los DDHH individuales y Colectivos / Gurasoak / Independientes / Justícia i Pau / Movimento polos Dereitos Civis / Observatori del Sistema Penal i els Drets Humans de la UB (OSPDH) / Oteando (Observatorio para la defensa de los derechos y libertades) / PreSOS Extremadura / PreSOS Galiza / Rescat / SalHaketa (Bizkaia) / SalHaketa (Araba) / Santurtziko Torturaren Kontrako Taldea / SOS Racisme Catalunya / Subcomisión Penitenciaria del CGAE / Torturaren Aurkako Taldea (TAT) / Xusticia e Sociedade.